

לקט שאלות העוסקות בשורשים תנייניים

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תש"ף, מס' 75281

תש"ף

פרק ג: מערכת הצורות

14. ג. האקדמיה ללשון העברית חידשה מיילה משורש תנייני: הַמְסַדָּה – תהליך שבו מנהלי ארגון מנסחים את מטרות הארגון, משימותיו, מטלות העובדים וכדומה.

(1) ציין את השורש של המילה הַמְסַדָּה. _____

(2) ציין את השורש הראשוני. _____

(3) כתוב מיילה נוספת מן השורש התנייני. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תש"ף, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

15. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

מוצרים אַרוֹזִים נְאָרְזִים מחדש, וכדי שלא ירשרשו בתוך ארגז הקרטון ממלאים אותו בפלסטיק. רק במדינות מעטות מקפידים על מְחִזּוֹר של אריזות. במדינות אלה נשמעות קריאות לְחֻקֵּק חוקים לשמירה על הסביבה. ברוב מדינות המערב הפגיעה הסביבתית אינה מְעוֹרְרַת התנגדות ציבורית, ודווקא הפגיעה בעסקים המקומיים היא שמעוררת מְחָאָה.

(2) המילה מְחִזּוֹר גזורה משורש תנייני.

• ציין את השורש של המילה. _____

• ציין את המשקל של המילה. _____

• ציין את השורש הראשוני שממנו נגזר השורש התנייני של המילה. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2019, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

15. א. לפניך משפט.
מנהיג צריך לְתַפְקֵד במציאות סבוכה.
השורש של שם הפועל לְתַפְקֵד הוא תנייני. השלם את הטבלה שלפניך.

שורש ראשוני	שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני	השורש התנייני

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

12. ה. לפניך משפט ובו פועל מודגש.
אל תטילו עונשים; נסו לְתַמְרֵץ את התלמידים בדרכים אחרות.
(1) השורש של הפועל לְתַמְרֵץ הוא תנייני. מהו שם העצם שממנו נגזר השורש? _____
(2) מהו תפקידה של האות תי"ו בפועל לְתַמְרֵץ, ומהו תפקידה בשם העצם שכתבת?
— תפקיד התי"ו בפועל: _____
— תפקיד התי"ו בשם העצם שכתבת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

14. א. (4) לפניך חמש מילים: תַּחֲזִית, הַמְחָזָה, חֲזָאִי, חוֹזָה, מְתַחַזָּה
- הקף את המילה שהשורש שלה הוא תנייני.
 - ענה על השאלות שלפניך בנוגע למילה שהקפת:
ציין את השורש התנייני של המילה. _____
ציין את שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני. _____
ציין את השורש הראשוני של המילה. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

13. א. לפניך חמישה צירופים ובהם שמות תואר מודגשים.

בית מְטַפֵּחַ

בדיקה מְמַחֶשֶׁת

מזון מְתַעֵשׂ

מאמר מְתַרְגֵּם

כלי רכב מְמַנֵּעַ

העתק רק את שמות התואר ששורשיהם תנייניים, וציין ליד כל שם תואר שהעתקת את השורש הראשוני שממנו נגזר השורש התנייני.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

13. ב. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם שמות פועל מודגשים.

• לְדַמֵּין את "העצמי העתידית"

• לְתַרְגֵּם ספר

• לְתַעַד את תגובות המשתתפים בניסוי

• לְתַקֵּן את העבודה

• מה גרם לקריין לְהִשְׁתַּתֵּק באמצע המשפט?

העתק רק את שמות הפועל ששורשיהם תנייניים, וציין ליד כל שם פועל שהעתקת את השורש הראשוני שממנו נגזר השורש התנייני של שם הפועל.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ח, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

13. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם שלוש מיילים מודגשות.

- רבים קיוו כי המכבייה תשמש כְּמִנְיָן להגדלת היישוב היהודי בארץ.
- הקבוצה יכולה לְמַנִּיף את הניצחון שלה כדי לעלות לליגת העל.
- אני שמח ומתרגש לְהַנִּיף את דגל המדינה בטקס הפתיחה של המכבייה. כל אחת מן המילים המודגשות מייצגת שלב בתהליך של יצירת שורש תנייני. כתוב את שלוש המילים לפי סדר התהליך.

ב. לפניך משפט על פי טקסט 1 ובו שלוש מיילים מודגשות.

המכבייה הראשונה תְּנַרְמָה לְהַרְמִית המורל בקרב יושבי הארץ וְהַרְיָמָה את קרנה של התנועה הציונית בקרב יהדות התפוצות.

(1) מבין שלוש המילים המודגשות במשפט **הקף** את המילה שנוצרה משורש תנייני.

(2) **כתוב** מהו שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2017, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

13. ב. לפניך משפט, ובו שלוש מיילים מודגשות. קרא אותן, וענה על הסעיפים שאחריו.

הטלפון הסלולרי עוזר לבני דור ה-Y לְהַתְמַקֵּם במרחב באמצעות מְפוּי ממוחשב, ומסייע להם לְתַקְּשֵׁר עם העולם.

(3) הסבר את דרך ההיווצרות של השורש בַּאֲחַת משתי המילים האחרות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

16. א. התפילה היא תַּמְצִית עבודת ה'.

(2) משם העצם תַּמְצִית נגזר שורש תנייני. כתוב את השורש התנייני, והבא דוגמה לפועל שנגזר משורש זה.

ב. בספרייה לומדים לְאִתֵּר מידע ולְתַעַד אותו.

לפניך קביעה: שני הפעלים לְאִתֵּר ולְתַעַד הם גְּזוּרֵי שֵׁם, ורק אחד מהם הוא גם תַּנְיִינִי. נמק את שְׁנֵי חלקי הקביעה.

ג. לפניך שלושה זוגות של מילים. כל זוג נוצר משורש משותף בשני משקלים קרובים.

<u>הַפְּעֵלָה</u>	<u>אַפְּעֵלָה</u>
הַבְּחָנָה	אַבְּחָנָה
הַבְּטָחָה	אַבְּטָחָה
הַזְּכָרָה	אַזְּכָרָה

(1) מאיזה משקל (הַפְּעֵלָה או אַפְּעֵלָה) נוצרו שורשים תנייניים? _____

(2) בחר באחת מן המילים שנוצר מהן שורש תנייני, וכתוב מן השורש התנייני פועל סביל. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ז, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

15. א. לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.
- שנחאי הִמְמָקְמַת בראש רשימת הערים המצליחות במבחנים הבין־לאומיים, מבין המדינות האסיאתיות, מְתִמְקֶדֶת כיום בקידום החשיבה היצירתית.
 - רְאִינְתִי אנשים רבים בשנים האחרונות.
- (1) ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.
- מְמָקְמַת _____ מְתִמְקֶדֶת _____
רְאִינְתִי _____
- (2) שלושת הפעלים המודגשים נגזרו משורשים תנייניים. השלם את הטבלה שלפניך.

השורש הראשוני	שם העצם	השורש התנייני	
			מְמָקְמַת
			מְתִמְקֶדֶת
			רְאִינְתִי

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2016, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך צירופים או משפטים ובהם מילים מודגשות. ציין את השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.
- III. מְקוֹם מרוחק. _____ משרדנו מְמָקְמַת במרכז העיר. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

11. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- (1) עד סוף 2016 צפויים להגיע למדינות אירופה מיליוני פליטים. בעקבות תופעה זו עלולה להתרחש תפנית היסטורית אדירה.
 - (2) מי שמתבונן במהגרים המגיעים לאדמת אירופה נוכח לדעת כי הם אינם נרתעים מן הקשיים הצפויים להם.
 - (3) מדינות אירופה רוצות להשיג כוח עבודה זול, עם זה עליהן לנהוג בהבנה כלפי המהגרים שנמלטו מארצות מוצאם, ולתת להם תנאי מחיה נאותים.
 - (4) היו שהעזו להתריע על זרם הפליטים הגובר לאירופה ודרשו לעצור אותם.
 - (5) התכניות לקליטת המהגרים באירופה יטעו תקוות בלב המהגרים.
- שים לב: המשימות בסעיפי השאלה נוגעות למילים המודגשות בלבד.

ה. במשפט (4) כתובים הפעלים העזו, להתריע.

— ציין את השורש של כל אחד מן הפעלים.

העזו _____ להתריע _____

— קבע איזה משני השורשים הוא שורש תנייני.

פָּרַט את דרך ההיווצרות של הפועל משורש זה.

13. א. לפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות.

— התקציב מיועד לבניית מרכזי קליטה למהגרים.

— יש תקצוב גם לתכנית לגירוש מהגרים.

לפניך חמישה היגדים. הקף את המספר של ההיגדים הנכונים.

(1) שני השמות — תקציב, תקצוב — הם משורש בעל ארבעה עיצורים.

(2) שני השמות — תקציב, תקצוב — הם שמות פעולה.

(3) אחד מן השמות — תקציב או תקצוב — הוא שם פעולה של בניין פיעל.

(4) שני השמות — תקציב, תקצוב — הם משורש תנייני.

(5) שני השמות — תקציב, תקצוב — נוצרו בדרך של שורש ומשקל.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

15. ב.

לפניך משפטים ובהם שלוש מילים מודגשות.

• הוועדה המייעצת דִּינְחָה על ממצאיה.

• מזון מְתַעֵשׂ גורם לבזבז משאבים.

• עורך המחקר שֶׁקֶלֶל את התשובות שבשאלונים.

ציין את השורש של כל אחת מן המילים, והסבר כיצד נוצר השורש.

דִּינְחָה

מְתַעֵשׂ

שֶׁקֶלֶל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מרכיב 70%, חורף תשע"ו, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

14. לפניך משפט, ובו מודגשת מילה.

שכני הַתְּנִיעַ את מכוניתו.

א. ציין את השורש ואת הבניין של המילה המודגשת.

השורש _____ הבניין _____

ב. הסבר את התהליך שבו נוצר השורש של המילה המודגשת.

ג. מן השורש של הפועל הַתְּנִיעַ נגזר שם העצם מְתַנֵּעַ (סְטֶרְטֶר).

מהי דרך התצורה של שם העצם מְתַנֵּעַ? פרט אותה.

דרך התצורה: _____

פירוט: _____

ד. לפניך שלושה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

I. המכונית לא מְגַנֶּה כפי שדרשה חברת הביטוח.

II. גן הילדים אינו מוֹגֵן.

III. אנו מְגַנְיִם כל תופעה של אלימות.

(1) השורש של אחד מן הפעלים המודגשים דומה בדרך היווצרותו לשורש של

הפועל הַתְּנִיעַ. מהו פועל זה?
